

הדור שלא ידע את יוסף

יוסף חקלאי, בן 70, ממטולה, שמאחוריו עשרות שנות שמירה והברחת יהודים ארצה, מתגורר בודד וחסר-אמצעים

— מאת צבי ג. דימן —

היום כל העיתונים כותבים בהרחבה על מביאים ארצה עולים חדשים. ער שים "טראסק": שוכרים מטוסים רא- צויה, מבינים לעולים החדשים בני- גים — ואפילו לעבודה דואגים להם. כסף טוב עולה כל הענין הזה, אה, אצלנו, היה הכל פשוט יותר. אף אחד לא חשב על כסף, דינה ו... ר... ש ב י ת ה ו."

היום כל העיתונים כותבים בהרחבה על מביאים ארצה עולים חדשים. ער שים "טראסק": שוכרים מטוסים רא- צויה, מבינים לעולים החדשים בני- גים — ואפילו לעבודה דואגים להם. כסף טוב עולה כל הענין הזה, אה, אצלנו, היה הכל פשוט יותר. אף אחד לא חשב על כסף, דינה ו... ר... ש ב י ת ה ו."

מיריות נמזגת לשון דברי הרגע של יוסף חקלאי, אדם בגילו, 70 לערך, אינו פתור לרגו. אלא שבבך שונה אולי חקלאי משאר בני-דורו. עניני עליה, יישוב הארץ — כל אלה אינם נכבדו פרקים באחד הספרים-היסטוריים הממלאים את דפי הספריות. חי הוא אוחז מזה 47 שנה, שאת מרביתן בילה בשושבת הצמנית מטולה. עד היום בר הוא שם — בתור-צריך עולה, חסר ענינים סניטאריים פלשהם. אלא שבשל כך אין הוא בא בטענות לאיש. "אזני פיו דאסי", אומר הוא באידיש, ללא אבי זולת.

מאחוריו עשרות שנות שמירה — בפרטי מטולה, ראש פינה וביישובים גליליים נוספים; הברחות רבות של יהודים מלבנון לארץ-ישראל בתחילת שנות העשרים; שנות שבי במחנות שבויים גרמניים — במדי הצבא הרוסי; וכאן בארץ — נוטר ושומר כמשטרת היישובים הצעירים. עד היום קשה עליו הפרייה מצד התאקלי, ובסתם יום של חול, משדורו טובה עליו, לובש הוא את מדי-התאקלי, אינו שוכח את התגרי וזה הרחבה, וכבתור צעיר, צועד הוא בקלילות לאורכו של הרחוב המרכזי — התמטע יחיד — של מטולה.

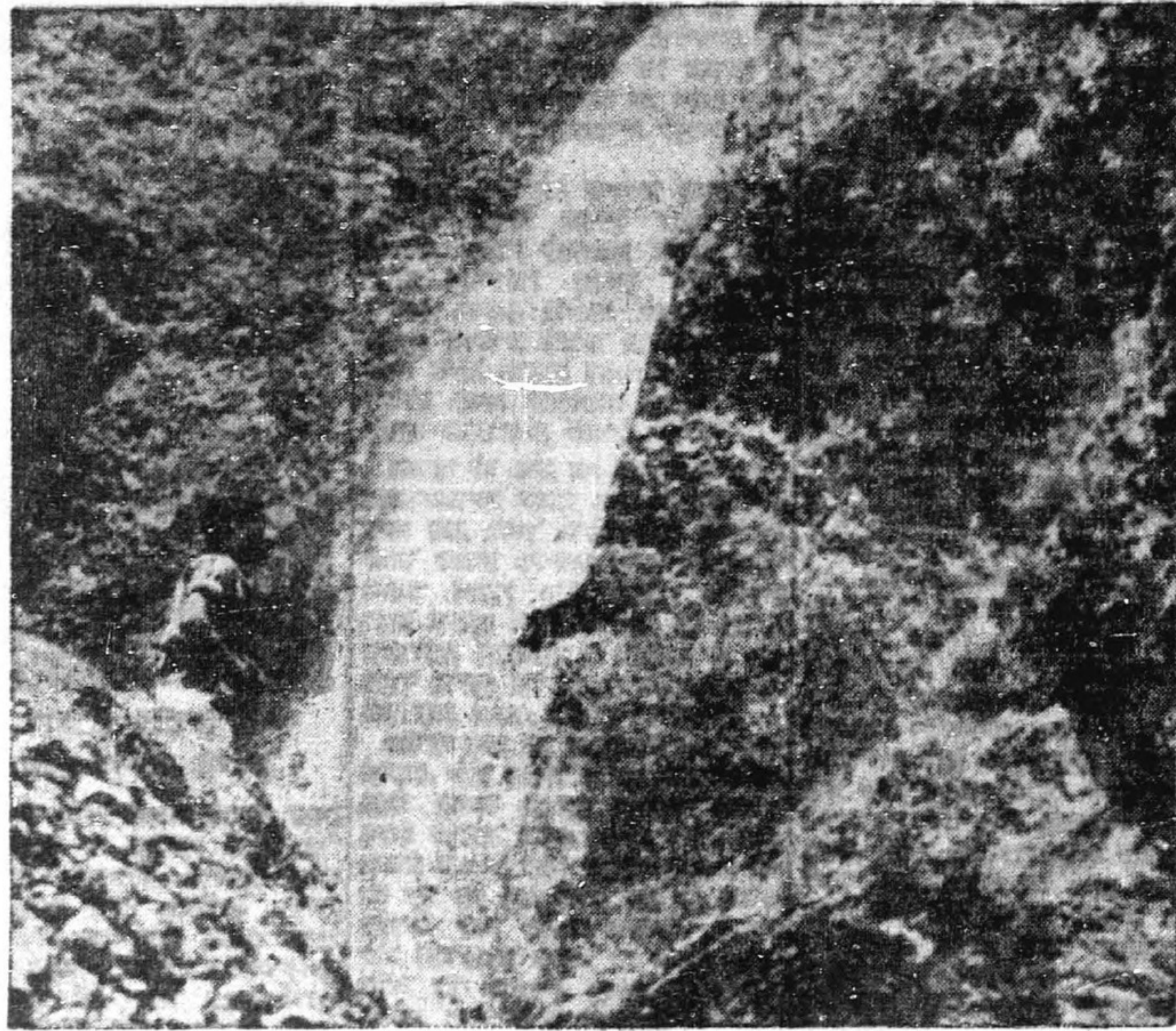
המשכורת — 50 ל"י לחודש

"ביתנו" של יוסף חקלאי אינו חדר גדול, שרצפתו ותקרתו עשויים מעץ אבול. את מרבית שטחו, תופסת מיטת ברזל רחבה, ברונט אפור וקמוט מכסה את הקיר הסמוך אותה. שני ארונות עתיקים-יומין, דחוסים בעשרות ספרים צהובים, ברובם דומני-מתח ב-

היום כל העיתונים כותבים בהרחבה על מביאים ארצה עולים חדשים. ער שים "טראסק": שוכרים מטוסים רא- צויה, מבינים לעולים החדשים בני- גים — ואפילו לעבודה דואגים להם. כסף טוב עולה כל הענין הזה, אה, אצלנו, היה הכל פשוט יותר. אף אחד לא חשב על כסף, דינה ו... ר... ש ב י ת ה ו."

היום כל העיתונים כותבים בהרחבה על מביאים ארצה עולים חדשים. ער שים "טראסק": שוכרים מטוסים רא- צויה, מבינים לעולים החדשים בני- גים — ואפילו לעבודה דואגים להם. כסף טוב עולה כל הענין הזה, אה, אצלנו, היה הכל פשוט יותר. אף אחד לא חשב על כסף, דינה ו... ר... ש ב י ת ה ו."

היום כל העיתונים כותבים בהרחבה על מביאים ארצה עולים חדשים. ער שים "טראסק": שוכרים מטוסים רא- צויה, מבינים לעולים החדשים בני- גים — ואפילו לעבודה דואגים להם. כסף טוב עולה כל הענין הזה, אה, אצלנו, היה הכל פשוט יותר. אף אחד לא חשב על כסף, דינה ו... ר... ש ב י ת ה ו."

המפל הגדול, התנור" במטולה

כיום, עם מעט מהתושבים מחליף הוא יותר מטמם "שלום". הם רואים בו דרמות קלאסית של עצלן והוא מעדיף שלא להגיב על כך. מאושר הוא שעה שמקיפים אותו ילדיה-מושבה. הוא אוהב כל אחד מהם, "כמה שהם נחמדים כשאני מספר להם על אז", אימר הוא בערמה בלתי-סמויה. כשיושבים הם למולו, פערוריה, לוגי מים בצמאון את סיפוריו, או חש יוסף חקלאי בגלי-אוישר המציפים את חזהו, אורנו לפני הפרידה אומץ ושאלנו: "הכיצד אתה, שהילדים כה אהובים עליך, גיורת רחוק?"

סומק צו צפ על פניו של האיש. ליטף פעם ופעמיים את קרחתו, החליק על שארית שערותיו ותשיב: "ישנה אגדה המספרת ש-40 יום לפני הולדתו של אדם, יוצאת לעולם בת קול המכי ריזה מל ישתדך למי. נושם עמוקות ונורק: "כנראה שבת-הקול שכחה איתי..."

את האנגלים, הוא צוחק. מאוחר יותר, הפך לרב-מברות. הבררי טים פיקחו כל תנועותיו, הזהירותו שוב ושוב לשיא. בעזרתם הנלהבת של אכרי מטולה, שקשו כל שביכולתם כדי להקל על סבלם של אחיהם, לא פעם היה על האיכרים להערים על משמרות הבריטים שהקיפו את מטולה. שירת הבורחים הגיעה למושבה לאחר הצות. האיכרים האכילו והישקו את האורחים הרועדים מקור, החביאו אותם בין ערי מות החציר. במשך הימים הבאים פוזו רו היהודים ככל רחבי הגליל. "איך שהבריטים התרגזו...", צף חיוך שובבני על פניו של חקלאי.

את תושבי מטולה של 1965 אינו מחבב. "אלה שגרים היום כאן, לא דומים כלל לאנשים של אז. בשפתו המליצית משהו, מדמה חקלאי את ה- איכרים של אז, לאלונים חסונים, עור מבע ופנים. הוא, יוסף חקלאי, בודד

בר לי, שהשנים הגיעו ללבנון כמסר קים באוניית-משא. הם נראו ככושים. אמרתי להם: הברה, תתרחצו מהר וגי טע. הם לא האמינו למשמע אוונתם. אמרו לי שאין להם כסף. צחקתי ועני ניתי: זה יהיה בסדר."

אחד משני הצעירים, הינו מר שביט, כיום מנהלה של סוכנות-גאז "אמיש רגאז" ברחוב אלנבי, פינת ביאליק ב- תל-אביב. יוסף חקלאי אינו זוכר במ דוייק את מספר האנשים שהברית ל- ארץ. יש אימרים שאלפיים, ואפשר שקצת פחות. עם אחרים מהם הוא שומר על קשר מכתבים. אחת לשנה הוא עוזב את מטולה לשבוע ימים, מבקר אצל ידידיו. מרבית האנשים שה- ציל — שכחורו, הוא שנתפס, ישב ב- כלא והוכה, אינו כועס על איש מהם. כל אחד הסתדר — וזהו, הוא, חור, לסדרו" או, לאחר ששחרר מהכלא: ה-הברחה נכנסה לי לדם. תמיד רציני להביא יהודים — ולא פחות להרגיז

לראשונה, טוכן יוסף חקלאי למסור על הדברים הנסתרות בעזרתן העביר מאות צעירים ובעלי משפחות מלבנון. כשהגיע לביירות, בתורוץ שעלו לר- כוש צעים ושאר פרטיציד, ביקר ב- בתי-מלון בהם הסתתרו בדרך כלל ה- יהודים. יום אחד אני מסתובב בבני רות, כשלפתע טונה אלי אחד ממנהלי אחד המלונות, ומספר לי שמתחבאים אצלו שני צעירים. אני ניגש לשם ומת-

בשיוסף חקלאי מתיר לאנחה חלושה להמלט מחזהו, אראו לא נותר אלא לגייס את המתקת שבחיוכיו, להציץ לתוך עיניו הכחולות, ולשאלו כטיפ-טיפות של תמימות. איך הובאו פעם יהודים מלבנון לארץ-ישראל? ניצוץ של "ממזרות" מקסימה ניצת בעיניו, התחלחלה נמהלת לרבריו וידו חגרה לשעבר, נענת כמשוטי-סידה. מה זאת אומרת איך הביאו יהודים מלבנון? התבאתי אותם בתוך העגלה — וישר לפסולה!"

הבריטים פיקחו

הוא הגיע לארץ בהיותו בן 23. בטרם גייס לצבא הרוסי, הספיק לטעום במ שך מספר שנים מה-הדר" היהודי זמן מה לאחר גיוסו, נפל בשבי הגרמנים, "בילה" 3 שנים במחנות-שבויים. שם למדתי את מקצוע הנגרות", נזכר י חקלאי. "בארץ, לפני 47 שנה הרחיבה נגר כמו פרנסתו היום" לאתר ששהה זמן קצר ביפו, עבד בתיקון צריפים ב- מתנות-הצבא הבריטי בראש-פונה. לאחר חצי שנה, הצע לו לעבור למטולה, לע- זור כשיקום בתי המושבה החדשים.

ברו או במטולה מעט מאוד אנשים, אבל הם היו כמשפחה אחת גדולה. הפקיד של פיק"א ביקש ממנו שאעזור לו להברית לארץ יהודים שנמלטו מאי רוסה והגיעו ללבנון. הצרפתים לא התנגדו להברחות, אבל הבריטים שמו משמרות שאטרו את המוברחים. את המברחים היו מענישים קשה. ידענו שבמקרה ונתפס, נבלה בכלא — ואפי- לו מכות נספוג, אבל אז לאיש לא היה איכפת. או היו יהודים טובים, כמו שאומרים..."

לראשונה, טוכן יוסף חקלאי למסור על הדברים הנסתרות בעזרתן העביר מאות צעירים ובעלי משפחות מלבנון. כשהגיע לביירות, בתורוץ שעלו לר- כוש צעים ושאר פרטיציד, ביקר ב- בתי-מלון בהם הסתתרו בדרך כלל ה- יהודים. יום אחד אני מסתובב בבני רות, כשלפתע טונה אלי אחד ממנהלי אחד המלונות, ומספר לי שמתחבאים אצלו שני צעירים. אני ניגש לשם ומת-